

KÜLÜGYI MŰHELY – GYORSELEMZÉS SOROZAT

BARNÓCZKI DÁVID

A NAGY TECHNOLÓGIAI CÉGEK VERSENYELLENES
GYAKORLATAI ÉS HATALMUK VISSZASZORÍTÁSÁNAK
ALTERNATÍVAI

2023. ÉV 2. SZÁM

KÜLÜGYI MŰHELY – GYORSELEMZÉS SOROZAT

A Külügyi Műhely Alapítvány
elektronikus (online) megjelenésű időszaki kiadványa

FŐSZERKESZTŐ:

Dr. Kiss Lilla Nóra – dr. Wágner Tamás Zoltán

SZAKMAI LEKTOR:

Dr. Szabó Balázs – Dr. Tóth András

KIADVÁNYVEZETŐ:

Dr. Sziebig Orsolya Johanna

SZERKESZTŐSÉG TAGJAI:

Kontra Réka, Dr. Szabó Balázs, Dr. Tárnok Balázs, Mersz Mónika, Dr. Téglásiné Dr. Kovács Júlia

TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓ TESTÜLET:

Dr. Beretka Katinka, Dr. habil. Domonkos Endre Ferenc, Dr. Erdős Éva,
dr. Fehér Zoltán, Dr. Lévainé Dr. Fazekas Judit, Lőrinczné Dr. habil. Bencze Edit,
Dr. Márkus László, Dr. Mohay Ágoston Csanád, Dr. Sulyok Márton,
Dr. Szabados Tamás, Dr. Szabó Zsuzsanna Katalin, Dr. Szilágyi István, Dr. Török Bernát

KIADÓ:

Külügyi Műhely Alapítvány
1164 Budapest, Levedi u. 2. E épület 3/a.
Tel.: +3630 517 3318

Honlap: www.kulugyimuhelyalapitvany.hu

E-mail: kmszerkesztoseg@gmail.com

A kiadványt az Országos Széchényi Könyvtár
Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis archiválja.

© Barnóczki Dávid, 2023.

© Külügyi Műhely Alapítvány, 2023.

ISSN 2630-8088

Crossref DOI azonosító 10.54599/KMGYS

[DOI: 10.54599/KMGYS.2023.2](https://doi.org/10.54599/KMGYS.2023.2)

A NAGY TECHNOLÓGIAI CÉGEK VERSENYELLENES GYAKORLATAI ÉS HATALMUK VISSZASZORÍTÁSÁNAK ALTERNATÍVAI

THE UNFAIR PRACTICES OF THE BIG TECH COMPANIES AND THE ALTERNATIVES TO REPEL THEIR POWER

BARNÓCZKI DÁVID¹

Absztrakt: A digitális piacokon működő nagy technológiai cégek olyan mértékű hatalomra tettek szert, amellyel nem csak a versenyt, hanem már az egyéb alapvető szabadságjogokat is veszélyeztethetik. A tanulmány a digitális piacok jellemzőit, és az ott erőfölényben jelenlévő vállalkozások, így pl. a *Google*, *Facebook*, *Amazon* jogellenes gyakorlatait mutatja be, elsősorban EU-s szinten. E magatartások feltárása következtében láthatóvá válik, hogy milyen problémák rejlenek bennük. A hatalmuk megtörésére többféle megoldás is létezhet, ilyen lehet pl. kevesebb fúzió engedélyezése, egyes tevékenységek tiltása, és a társadalmi nyomásgyakorlás is. Tanulmányomban ezeket a körülményeket fogom feltárni, és megoldási javaslatokat is adok.

Kulcsszavak: digitális piac, tech cégek, erőfölény, fúzió, visszaélés

Abstract: The big tech companies have obtained so big power on the digital markets that they threaten the other fundamental freedoms. The article intends to show the character of the digital markets, and the unfair practices of the undertakings with dominant positions over there, such as *Google*, *Facebook*, *Amazon*, at EU level. By the review of such behaviors, it is possible to reveal the problems regarding them. There are more solutions to stop their power, e.g. less approved fusions, prohibition of certain activities, and social pressure. The article purposes to reveal those circumstances, and to provide proposals.

Keywords: digital market, tech companies, dominant position, concentration, abuse

BEVEZETÉS

Manapság a mindennapi életünket folyamatosan körülveszi a technológia. A mobilkészülékek és az egyéb elektronikai eszközök segítségével egy gombnyomással kapcsolódhatunk az internet virtuális világába, és a különböző közösségi platformok útján

¹ Dr. Barnóczki Dávid ügyvéd, barnoczki.david@barnoczki.hu.

elérhetővé válhatunk mások számára. Mindennek számos előnye van, hiszen többek között lehetőség nyílik kényelmesen vásárolni, tájékozódni, beszélgetni, közösséget és kapcsolatot építeni. Ezen digitális teret és piacokat néhány nagyvállalat uralja, így az ottani aktivitás kiszolgáltatottá teheti nemcsak az egyes embereket, hanem az országokat is, így akár a demokratikus politikai rendszereket is destabilizálhatják.

Jelen tanulmány a nagy technológiai cégek tevékenységében rejlő veszélyeket kívánja bemutatni, rámutatva arra, hogy a nem megfelelő jogszabályi környezet, illetve a következetes versenyjog alkalmazásának hiánya a demokratikus értékeket és jogokat miként veszélyeztethetik. Ismerteti a digitális piacok jellemzőit, és a versenyjog szerepét mindennek megőrzésében. Ezután vizsgálat alá veszi az ott tevékenykedő monopol, illetve oligopol nagyvállalkozások versenyjogi szempontból aggályos gyakorlatának jellemzőit, amely során feltárásra kerül, hogy az alapvető szabadságjogokat hogyan korlátozzák, vagy tiltják meg. Ezt követően az esetleges jogtechnikai megoldásokra kíván javaslatot tenni. A tanulmánynak nem célja a demokráciára vonatkozó különböző államelméleti filozófiáknak, és az ahhoz kapcsolódó egyes értékeknek a részletes elemzése és fejlődésüknek bemutatása.

I. A DIGITÁLIS PIACOK, MINT A DEMOKRÁCIA ÚJ KIHÍVÁSAI

A digitális piacok napjainkban életünk meghatározó részévé váltak. A világban az online térben zajló üzletkötések egyre nagyobb teret nyernek. Csak Európában, a *COVID-19* pandémiát megelőzően, 2019-ben több, mint 600 milliárd EUR összegre rúgott az online kereskedelem.² Jellemzőjük, hogy gyorsan változnak, így az alkalmazott technológiák is könnyen elavulhatnak. Az új üzleti módszerek, szolgáltatások, informatikai megoldások folyamatos megújulást igényelnek, és új piacokat hoznak létre. Ennek következtében itt az innováció különösen nagy jelentőséggel bír. Ideális esetben a fogyasztók élvezhetik a nagy választékot és a csökkenő árakat, megkönnyítve ezzel az állampolgárok hétköznapi életvitelét. Így az e-kereskedelemben széleskörű potenciál rejlik.

A lehetőségek mellett azonban kockázatok is vannak. Olyan, eddig ismeretlen vállalkozások jelentek meg, amelyek rövid időn belül majdhogynem megkerülhetetlen piaci szereplővé váltak, és a befolyásukkal veszélyeztethetik nemcsak magát a versenyt, hanem az államok berendezkedésének működését is.

A schumpeter-i versenyelmélet szerint a szellemi tulajdonba történt befektetés révén elért monopolhelyzet minősül annak a jutalomnak, ami által biztosítható az investálás megtérülése. Ez azonban megdőlni látszik, mivel az innovációval jellemzett digitális piacokon jelenlévő erőfölényes vállalatok pozíciója hosszú távon mégis stabilnak tekinthető.³ Ezekben a piacokon úgynevezett „kapuőrök” uralkodnak, amelyek jellemzői, hogy releváns mértékben tudnak hatást gyakorolni a piacra, és olyan platformszolgáltatóknak minősülnek, amelyek az üzleti felhasználók számára egyfajta „kapuként” működnek annak érdekében, hogy a vevőköriüket elérhessék, mindemellett

² Európai Bizottság, 2019. 10. o.

³ Tóth, 2021a. 46. o.

pedig szilárd piaci pozícióval rendelkeznek, vagy feltételezhető, hogy ilyet fognak szerezni a közeljövőben.⁴

A tech cégek kapcsán kéttípusú versenyproblémáról beszélhetünk: az egyik, hogy relatív erőfölényt élveznek az ügyfelek és az üzletfelek kihasználása kapcsán, a másik pedig, hogy ezen vállalkozások vertikálisan integráltak, így pl. valamely operációs rendszer vagy adatok birtoklás révén versenyelőnyvel rendelkeznek.⁵

Ezekben az ágazatokban különösen a hálózati hatások, valamint az egyes vevő fogvatartási technikák nyújthatnak lehetőséget a piaci szereplőknek gazdasági helyzetük megerősítéséhez. Ennek kapcsán rögzítette az Európai Unió Bírósága (a Bíróság) - a versenyjogi célokra is figyelemmel - hogy a versenyszabályok „alkalmazása nem függhet azon körülménytől, hogy a szóban forgó piac már bizonyos fokú érettséget ért el. Különösen valamely gyorsan növekvő piac esetében ugyanis az EUMSZ 102. cikk⁶, annak elkerülése érdekében, hogy e piacon – az említett piacon vagy az ahhoz szorosan kapcsolódó szomszédos piacon erőfölénnyel rendelkező vállalkozás visszaélészerű stratégiája folytán – torzult versenyszerkezet jöjjön létre és szilárduljon meg, azt kívánja meg, hogy a beavatkozás a lehető legkorábbi, tehát azt megelőző legyen, hogy e stratégia versenyellenes hatásokat gyakorolna.”⁷ Ennek alapján a digitális piacokon a gyors és hatékony versenyjogi döntés kifejezetten fontos annak érdekében, hogy a piacok nyitottak és versenyképesek maradjanak.⁸

Mindebből az következik, hogy a digitális piacok ugyan gyorsan változhatnak, és a belépési korlátok alacsonyok lehetnek, de mindez nem jelenti azt, hogy a versenyhatóságoknak ne kéne még időben reagálniuk, sőt épp ellenkezőleg. A lassú cselekvés és a helyes tényállás, valamint a körülmények nem megfelelő mérlegelése gyakorlatilag egyeduralmú vállalatokat hozhatnak létre. A technológiai óriások az Amerikai Egyesült Államokban (továbbiakban: USA) már olyan összegű piaci tőkével rendelkeznek, amely meghaladja Németország, Franciaország és Olaszország GDP-jét. Mindezzel a legnagyobb vagyonú társaságok közé kerültek a *Standard Oil* mellett, mely utóbbi lefedte az USA olajpiacát. Ennél csak a néhai *Kelet Indiai Társaság* volt nagyobb, amely saját hadseregével uralta a fél világot.⁹

⁴ 2022/1925 európai parlamenti és tanácsi rendelet 3. cikk (1) bek.

⁵ Tóth, 2021a. 46. o.

⁶ Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, 102. cikk: „A belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak a belső piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.

Ilyen visszaélésnek minősül különösen:

a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése;

b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása a fogyasztók kárára;

c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;

d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.”

⁷ C-52/09 sz. ügy.

⁸ European Commission, 2012.

⁹ Tepper, Hearn, 2019. 90-91. o.

Manapság a top tech cégek, így pl. a *Facebook*, a *Google*, vagy akár az *Amazon*, potenciális versenytársává válni nem könnyű, mivel a verseny magáért a piacért, és nem pedig a piacon folyik.¹⁰ Tekintettel minderre különösen fontos, hogy olyan jogszabályi környezet valósuljon meg, ami lehetővé tudja tenni a többi gazdasági szereplő számára is a piacra lépést. Ezek a nagyvállalatok az ingyenességre alapított üzleti modelljük révén váltak sikeressé,¹¹ és érték el monopol-, illetve oligopol helyzetet. Ugyan maga a monopolhelyzet nem vétek, de az abból fakadó piaci erőfölénnyel való visszaélés már igen. A problémát súlyosbítja, ha a hatalommal való visszaélés túllépi a versenyjogi kereteket. Oligopolisztikus piacokon pedig a kartellezés, illetve az egyéb összejátszások járhatnak hasonlóan káros következményekkel. Az alábbiakban ezen nagy tech cégek visszaéléseinek bemutatásáról lesz szó.

II. MICROSOFT

A tech óriások közül érdemes először a *Microsoft* vállalat egyes magatartásaival kezdeni, amely már a személyi számítógépek piacát 1983-ra uralta, és aminek következtében lehetősége volt arra, hogy a számítógépeken futó különböző programok, így szövegszerkesztő vagy videojáték szoftverek terén is előtérbe kerüljön.¹² 1994-re az iparágban a *Microsoft* operációs rendszer mértékadó lett, ami lehetővé tette, hogy dominánssá váljon az olyan jelentős üzleti értékkel bíró eszközök terén, mint pl. egyes adatbázisok, prezentációs szoftver és a szövegszerkesztés.¹³

A vállalat azonban nem elégedett meg ezzel, hanem ki akarta terjeszteni erőfölényét az internetre is. Figyelemmel arra, hogy a *Netscape* olyan internet böngészőt fejlesztett, amit könnyen elérhettek a felhasználók is, a *Microsoft* kifejlesztette az *Internet Explorer-t*, mint versengő terméket. Utóbbi erőfölényét kihasználva akarta kiszorítani az előbbit a piacról úgy, hogy összekapcsolta az operációs rendszerét a saját böngészőjével. Ennek kapcsán azonban mind az USA-ban,¹⁴ mint az Európai Unióban¹⁵ (továbbiakban: EU) vizsgálat indult.

Az amerikai *Szövetségi Igazságügyi Minisztérium* (*Department of Justice*) szándéka az volt, hogy csak úgy, mint a *Standard Oil* esetében, két részre darabolja a céget, egyre, amely az operációs rendszereket érinti, és egy másikra, amely tulajdonába kerülnének az operációs rendszeren futó szoftverek.¹⁶ Ez végül nem valósult meg, tekintettel arra, hogy a vállalat az ügyben fellebbezést nyújtott be, majd a *Minisztériummal* egyezséget kötött. Míg az amerikai esetben inkább a felfaló stratégiákra és a belépési korlátokra, addig az EU-ban az interoperabilitásra helyezték a hangsúlyt. Az eljárással azonban sikerült elrettenteni a *Microsoft-ot* attól, hogy a piacra lépés lehetőségétől megfosson más vállalkozásokat, amivel

¹⁰ Tóth, 2021b. 38. o.

¹¹ Uo. 29. o.

¹² Stoller, 2019. 426. o.

¹³ Uo. 428. o.

¹⁴ **United States v. Microsoft Corporation** ügy, Civ. Act. No. 98-1232 (D. D.C. Apr. 3, 2000) (Conclusions of Law and Order); **United States v. Microsoft Corporation** ügy, Civ. Act. No. 98-1232 (D. D.C. Nov. 5, 1999) (Findings of Fact).

¹⁵ COMP/C-3/37.792. sz. ügy.

¹⁶ Stoller, 2019. 428-429. o.

biztosította, hogy nyílt maradjon az internet. Mindezzel olyan vállalatok is megjelenhettek, mint pl. a *Google*, a *Facebook*, vagy akár az *Amazon*, és így lehetőségük adódhat arra, hogy a saját böngészőjüket és platformjaikat használják. Ha a *Microsoft* határozhatná meg, hogy ki mit használjon, úgy az előbb említett vállalkozások is nehezen válhattak volna domináns piaci szereplővé, hiszen pl. mindenki a *Google* keresője helyett a *Bing*-et használná.¹⁷

A vállalat a hatalmával, illetve a túlzott befolyásával könnyen kerülhetett volna olyan helyzetbe, ami által nem csak a fogyasztói szinten akadályozhatta volna meg egyes programok vagy platformok hozzáférését, hanem akár komolyabb módon is az emberek egyéb alapvető jogait csorbíthatta volna, ahogy ez majd látható lesz a többi nagy tech cég esetében.

Viszont mindez nem jelenti azt, hogy a *Microsoft* a piaci erőfölényéről, és hatalmának további növeléséről lemondott volna, pusztán stratégiát váltott. Ahelyett, hogy erőfölényével visszaélve ellehetetlenítene a potenciális versenytársakat, inkább felvásárolja azokat.¹⁸ Kedvezőbb, ha mindezt akkor kerül sor, még mielőtt ezen vállalkozások komolyabb piaci erőt fejthetnének ki, vagy nagyobb népszerűsége tehetnének szert. Az ígéretes ötletek és programok megszerzésével a tevékenységi körei és szolgáltatásai tovább növelhetőek, amivel az emberek számára a mindennapi életben még inkább megkerülhetlenné válik. Mindez azonban ugyanúgy veszélyt hordoz magában, hiszen nem tudható, hogy a jövőben esetleg miként kíván, nemcsak a versenyjogot, hanem a demokratikus értékeket is veszélyeztető módon visszaélni a hatalmával.

Mindez a többi nagy tech cégnél is megfigyelhető: 2018-ig pl. az *Amazon* 91, a *Google* 214, a *Facebook* 67 különböző vállalkozást vásárolt fel,¹⁹ ami által egyeduralmukká váltak a maguk piacán.

III. GOOGLE

A domináns helyzetnek a közérdekkel ellentétesen történő alkalmazása gyakran megfigyelhető a másik nagy tech óriás, a *Google* esetében is. Az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) 2017-ben a *Google Search (Shopping) ügyben* rögzítette, hogy a *Google* visszaélt erőfölényével azáltal, hogy 2008-tól kezdődően saját ár-összehasonlító szolgáltatását kedvezőbben helyezi el, és jeleníti meg a keresőoldalain. Ekkor 2.424.495.000 EUR összegű bírságot szabott ki a Bizottság.²⁰ Az ügy lényege az volt, hogy egyes algoritmusok használatával alacsonyabb rangsorolást kaptak a *Google* keresőoldalain a versenytársak ár-összehasonlító programjai.²¹ A felhasználói magatartásra vonatkozó felmérések szerint azonban az internethasználók előbb fognak olyan linkre kattintani, amelyet hamarabb pillantanak meg.²² A Bizottság megállapította, hogy az erőfölényt „a

¹⁷ Wu, 2018. 100. o.

¹⁸ 2004 és 2021 között pl. a Bizottság a *Microsoft* alábbi összefonódásait hagyta jóvá: *Microsoft/Zenimax* (M.10001. sz. ügy), *Microsoft/Skype* (COMP/M.6281. sz. ügy), *GE/Microsoft/JV* (COMP/M.6474. sz. ügy), *Microsoft/Nokia* (COMP/M.7047. sz. ügy), *Microsoft/LinkedIn* (M.8124. sz. ügy), és *Microsoft/GitHub* (M.8994. sz. ügy).

¹⁹ Wu, 2018. 123. o.

²⁰ AT.39740. sz. ügy.

²¹ A Bizottság határozatának összefoglalója (2017. június 27.).

²² Uo. (14) bek.

Google piaci részesedései, a terjeszkedés és a belépés akadályainak létezése, a felhasználói többkapcsolatos használat ritkasága, a márkahatások létezése, valamint a kiegészítő vevői erő hiánya” biztosítja.²³ A vállalkozás ezáltal kizárta a versenyből a versenytársakat, aminek eredménye az áremelkedés, az innováció csökkenése, illetve a kisebb fogyasztói választék lehetősége.

2018-ban a Bizottság a *Google Android ügyben* 4.342.865.000 EUR-s bírságot szabott ki a vállalatra,²⁴ figyelemmel arra, hogy 2011 óta összekapcsolta a *Google Search* alkalmazást a *Play Store*-ral,²⁵ 2012 óta összekapcsolta a *Google Chrome*-ot a *Play Store*-ral és a *Google Search* alkalmazással,²⁶ továbbá a *Play Store* és a *Google Search* alkalmazás licenzelését a legalább 2011. január 1-je óta nem megengedhető feltételhez kötötte.²⁷ Ezen kívül „a Google fizetett az eredeti berendezégyártóknak és a mobilhálózat-üzemeltetőknek cserébe azért, hogy azok ne telepítsenek a Google-val versenyző általános keresőszolgáltatást a megállapodás tárgyát képező portfóliókba tartozó készülékekre.”²⁸ Mindezzel bebiztosította keresőmotorja előnyét az érintett mobiltelefon eszközökön. A fenti magatartások alkalmasak voltak arra, hogy a versenytársak keresőszolgáltatói ne tudjanak megjelenni, ami így jelentős belépési korlátokat eredményezett. Továbbá a fogyasztók hátrányt szenvedtek azáltal, hogy „a kapcsoló termékeket (a *Play Store*-t és a *Google Search* alkalmazást) nem lehet beszerezni a kapcsolt termék (a *Google Chrome*) nélkül.”²⁹ A keresőhirdetések útján elért reklámbevételek így kizárólag a *Google*-hez irányultak.³⁰

A Bizottság 2019-ben a *Google Search (AdSense) ügyben* a *Google*-re 1.494.459.000,- EUR összegű bírságot szabott ki,³¹ figyelemmel arra, hogy az erőfölényével visszaélt az online keresési hirdetések, és az online keresési hirdetések közvetítésének piacán. 2006. január 1. és 2016. szeptember 6. között három magatartással sértette meg az EUMSZ 102. cikkét és az EGT-megállapodás 54. cikkét³². A közvetlen partnerekkel kötött szerződésbe olyan kizárólagossági záradékot foglalt bele, amelyben a partnerek teljes reklámanyagát és az összes keresési hirdetést lefedte, vagy annak legnagyobb részét tőle kellett

²³ Uo. (8) bek.

²⁴ AT.40099. sz. ügy.

²⁵ A Bizottság határozatának összefoglalója (2018. július 18.).

²⁶ Uo. (14) bek.

²⁷ Uo. (18) bek.

²⁸ Uo. (22) bek.

²⁹ Uo. (15) bek.

³⁰ Uo. (18) bek.

³¹ AT.40411. sz. ügy.

³² Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről, 54. cikk: „E megállapodással összeegyeztethetetlen és tilos egy vagy több vállalkozásnak az e megállapodás hatálya alá tartozó területen vagy annak jelentős részén meglévő erőfölénnyel való visszaélése, amennyiben ez hatással lehet a Szerződő Felek közötti kereskedelemre.

Ilyen visszaélésnek minősül különösen:

a) tisztességtelen beszerzési vagy eladási árak, illetve egyéb tisztességtelen üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett kikötése;

b) a termelés, az értékesítés vagy a műszaki fejlesztés korlátozása fogyasztók kárára;

c) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;

d) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.”

beszerezniük.³³ Olyan záradékot is alkalmazott, melybe „belefoglalta a kiemelt elhelyezési és minimum Google-hirdetési záradékot. Ez a záradék előírta a közvetlen partnerek számára, hogy a releváns szolgáltatási megállapodás által lefedett találati oldalaik legszembetűnőbb részét a Google minimálisan előírt számú keresési hirdetése számára tartásuk fenn.”³⁴ A harmadik esetben pedig az egyenértékű hirdetések engedélyezésével kapcsolatos záradékot alkalmazott. Ez a záradék arra kötelezte a közvetlen partnereket, hogy a *Google* jóváhagyását kérjék, mielőtt bármilyen módon megváltoztatnák a versenytársak keresési hirdetéseinek megjelenítését a releváns szolgáltatási megállapodás hatálya alá tartozó weboldalakon.³⁵ Az említett magatartások alkalmasak voltak a verseny korlátozására. A *Google* a partnereket eltántorította attól, hogy a versenytársaknál hirdessenek. Ismét hangsúlyozásra került, hogy a magatartásával hátráltatta az innovációt, és a fogyasztókat is megkárosította, hiszen „megakadályozta, hogy az online keresési hirdetéseket közvetítő versenytárs szolgáltatók hozzáférjenek az online keresési hirdetések közvetítésének EGT-szintű piaca jelentős részéhez.”³⁶ A Bizottság ezen kívül kiemelte, hogy az érintett piacon jelentős belépési és terjeszkedési akadályok vannak, mivel jelentős hálózati hatás van jelen, a belépés nagymértékű beruházást igényel, továbbá hiányzik a megfelelő kiegyenlítői vevői erő.³⁷

A fentebb kifejtett magatartásokból az látszik, hogy a *Google* a Bizottság korábbi bírságai ellenére továbbra is versenyellenes gyakorlatot kívánt folytatni. Megfigyelhető még, hogy ezen vállalkozás is, csak úgy, mint a többi nagy tech cég, terjeszkedik, és a potenciális versenytársait felvásárolja. A Bizottság a *Google/DoubleClick* ügyben³⁸, *Google/Motorola Mobility* ügyben³⁹, *Sanofi/Google/DMI JV* ügyben⁴⁰, és a *Google/Fitbit* ügyben⁴¹ mind engedélyezte az összefonódást.

A *Google* esetében egyértelműen látható az, hogy milyen technikákkal próbálná ellehetetleníteni az egyes piaci szereplőket, és ezzel a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához vagy a vállalkozáshoz való jogukat sérteni. Az interneten megjelenő tartalmak algoritmusokkal való cenzúrázása, illetve hátrányos besorolása megfosztja a felhasználókat a szabad választás jogától, és attól, hogy önálló módon dönthessenek és cselekedjenek. Mindezzel az egyéb szabadságjogokat is lehet manipulálni vagy háttérbe szorítani, így pl. a gondolat-, a lelkiismereti és a vallásszabadsághoz való jogot, a véleménynyilvánításhoz, a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságához való jogot, és így tovább. Ezen jogok mind visszavezethetőek az emberi méltóságra. Valódi döntési lehetőség nélkül szabadság sincsen, csupán automatizált magatartási formák, amelyek szélsőséges esetben akár rabszolgaság közeli állapotba taszíthatja az embereket.

IV. FACEBOOK

³³ A Bizottság 2019. március 20-i határozatának összefoglalója.

³⁴ Uo. (12) bek.

³⁵ Uo. (24) bek.

³⁶ Uo. (16) bek.

³⁷ Uo. (7) bek.

³⁸ A Bizottság határozatának összefoglalója (2008. március 11.).

³⁹ COMP/M.6381. sz. ügy.

⁴⁰ M.7813. sz. ügy.

⁴¹ M.9660. sz. ügy.

Az alábbiakban érdemes kitérni a *Facebook*, mint a közösségi média egyik legbefolyásosabb szereplőjére. Követve a *Microsoft* példáját, egyszerű szociális hálóból hamar olyan tényezővé nőtte ki magát, amely által nem csak versenyjogi, hanem adatvédelmi szempontból is aggályokat okozhat.

Az, hogy milyen következményei lehetnek egy összefonódásnak, és hogy valóban fennállnak-e az esetleg káros hatások ellensúlyozásra alkalmas körülmények, az gondos mérlegelést, és a piaci jellemzők pontos ismeretét igényli. Pl. az Egyesült Királyság versenyhatósága (*The Office of Fair Trading*) 2012-ben arra a következtetésre jutott, hogy az *Instagram* nem versenytársa a *Facebook*-nak, (mindkettő közösségi platform) és engedélyezte a tranzakciót.⁴² Az indokolás abszurdnak tekinthető, figyelemmel arra, hogy a fiatalok is ezen felületek között válogatnak, és kattintanak át egyikről a másikra.

Ezután pedig az sem ütközött akadályba, hogy a másik nagy riválisát a *Whatsapp*-ot felvásárolja:⁴³ a *Facebook/Whatsapp ügyben*⁴⁴ (mindkettő üzenetküldési funkciókat biztosít) a Bizottság engedélyezte a vállalkozások összefonódását. A tranzakcióhoz nem írtak elő feltételt se, hivatkozással arra, hogy a piac dinamikus, alacsonyak a belépési korlátok, és további elégséges versenytárs van a piacon.⁴⁵ A piacon azonban releváns versenytárs (a közösségi platformok tekintetében) nem nagyon található, kellő méretű piacra lépés sem történt, különös figyelemmel arra is, hogy sok esetben magán a *Facebook-on* keresztül lehetséges csak az egyes felületekre eljutni. Úgy látszik, hogy a korábban dinamikusan fejlődő és változó digitális piacok – így az erőfölényes helyzetek is - kezdenek megszilárdulni.

Később ugyan megbírságotlák a *Facebook*-ot, mivel az több információt elhallgatott a bejelentés során, azonban a Bizottság szerint mindez nem érintette az összefonódás jóváhagyását.⁴⁶

A potenciális versenytársak csökkenésével és a hiányos szabályozásból fakadóan a társaság manapság gyakorlatilag szinte korlátlan lehetőségekkel rendelkezik. Olyan hírek közzétételének forrásává vált, ahol szabadon lehet hamis információkat terjeszteni, és ezekért felelősségét nem vállal.

Lekövetheztlen algoritmusokkal befolyásolja, hogy milyen hírek juthatnak el az emberekhez,⁴⁷ önkéntesen kétes értelmezésű belső szabályzatai alapján blokkolhat bármilyen magas rangú állami tisztviselőt,⁴⁸ befolyásolva ezzel szuverén országok választásait. A hatékony és valóban független fellebbezési lehetőség hiányában igen nehéz fellépni az esetleges önkényesnek tartott tiltások és törlések ellen.⁴⁹ Arról nem is beszélve, hogy a jövőbeni jogsértő gyakorlat megszüntetését szintén nem garantálja semmi.

A *Facebook* és egyéb technológiai cégek esetében a jogellenes felhasználói követések is gondot okoznak.⁵⁰ A Gazdasági Versenyhivatal pl. meg is büntette a vállalkozást, mert az

⁴² Office of Fair Trading, 2012.

⁴³ Wu, 2018. 123. o.

⁴⁴ M.7217. sz. ügy.

⁴⁵ Európai Bizottság, 2014. 11. o.

⁴⁶ M.8228. sz. ügy.

⁴⁷ Lapowsky, 2018.

⁴⁸ A Facebook blokkolta az USA volt elnökét Donald Trumpot. Ld. Isaac, 2021.

⁴⁹ Ld. Cox, 2019.

⁵⁰ Ld. Dunham, 2021.

ingyenesség látszatát keltette,⁵¹ a német versenyhatóság pedig rögzítette a *Facebook-ke*l szembeni döntésében, hogy a felhasználókat kizsákmányolja az adataik kezelése révén.⁵² Jelenleg uniós szinten újabb vizsgálatot rendeltek el a tech óriással szemben, és felhívták a figyelmet arra is, hogy a szociális hálózatok platformjain megszerzett adatok által a hirdetési terén előnyre tesz szert.⁵³

A véleménynyilvánítás szabadságához való jog, a sajtószabadság, és különösen a szabad választásokhoz való jog kerülhet veszélybe a fenti magatartások következtében, de akár egyes vállalkozások is ellehetetlenülhetnek, ha a hirdetéseiket megtagadják, vagy az algoritmusokkal úgy állítják be, hogy az ne juthasson el a nagyközönséghez. Ezen jogok csorbítása, illetve ellehetetlenítése, valamint a felhasználók folyamatos megfigyelése mind az önkényuralmi rendszerek technikáit idézi. A hatékony fellépés és jogorvoslat nélkülözése, és a tisztességes eljáráshoz való jog hiánya az embert szabad mivoltától fosztja meg. Az emberi méltóság megköveteli azt, hogy ezek ellen legyen hatékony fellépés.

Jelenleg egy reménysugárt jelent a Bizottságnak a *Facebook* ellen mostanság született azon döntése, mely kimondta, hogy bizonyos feltételek mellett a nemzeti hatóságoknak lehetőségük van arra, hogy az EU általános adatvédelmi (*GDPR*) rendeletébe⁵⁴ ütköző jogsértéseket a tagállami bíróság előtt felelősségre vonják, még ha alapvetően nem is rendelkeznének erre hatáskörrel.⁵⁵ E tekintetben pedig külön érdekes lehet a magyar igazságügyi miniszter bejelentése, hogy dolgoznak azon, hogy megteremtsék a jogszabályi környezetet a globális tech cégeket érintően.⁵⁶

V. AMAZON

Végezetül érdemes kiemelni még a tech cégek közül az *Amazont*. A Bizottság 2017-ben megállapította, hogy a társaság „visszaélt erőfölényével az angol és német nyelvű elektronikus könyvek EGT-n belüli fogyasztók részére történő kiskereskedelmi forgalmazásának piacain azáltal, hogy megkövetelte az elektronikus könyvek beszállítóitól, hogy i. értesítsék az *Amazont*, ha máshol kedvezőbb vagy eltérő feltételeket nyújtanak, és/vagy ii. az *Amazonnak* olyan feltételeket biztosítsanak, amelyek közvetlenül vagy közvetve egy másik elektronikuskönyv-kiskereskedő részére kínált feltételektől függenek.”⁵⁷ A Bizottság aggályainak eloszlatása érdekében végül kötelezettségeket vállalt, ami által eloszlatta az uniós versenyhatóság kétségeit.⁵⁸ Azonban nem ez volt az egyetlen ügy, ahol közösségi szinten kellett fellépni a cég jogszerűtlen gyakorlata ellen.

A Bizottság az *Amazon - Buy Books* ügyben⁵⁹ és az *Amazon Marketplace* ügyben⁶⁰ eljárást indított, figyelemmel arra, hogy úgy tűnik, hogy az online kiskereskedelmi piacok

⁵¹ Vj-85/2016/189 határozat.

⁵² Tóth, 2021c.

⁵³ European Commission, 2022a.

⁵⁴ 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

⁵⁵ Court of Justice of the European Union, (2021).

⁵⁶ Ld. Magyarország Kormánya, 2021.

⁵⁷ A Bizottság határozatának összefoglalója (2017. május 4.).

⁵⁸ AT.40153. sz. ügy.

⁵⁹ European Commission, 2020.

⁶⁰ European Commission, 2019.

torzításával megszegte a versenyjogi szabályokat,⁶¹ mivel a vállalkozás a platformján tevékenykedő független eladókról szerzett szenzitív adatokat, és használta fel azokat. A Bizottság az ügyekben azt vizsgálta, hogy az értékesítőkkal kötött megállapodások alapján a cég miként gyűjthet, illetve használhat fel információkat.⁶² Az ilyenfajta szerződéses kikötések nem biztosítják az egyenlő versenyfeltételeket, ami azzal jár, hogy a verseny csökken, amit végül a fogyasztók is megéreznek. Innováció hiányában nem lehetséges potenciális versenytárrsá válni. Ezért szükséges az egyes felhasználói felületek között a megfelelő versenyt biztosítani. Az ügyben végül a Bizottság elfogadta az *Amazon* azon kötelezettségvállalásait, amelyekben vállalta, hogy tartózkodni fog attól, hogy nem nyilvános eladási adatokat használjon fel a kiskereskedelmi tevékenysége folyamán, valamint, hogy nem alkalmaz diszkriminatív feltételeket, végezetül pedig, hogy létrehoz egy második *Buy Boxot* is.⁶³

Más ügyben is vizsgálat folyt a vállalkozás ellen. A Bizottság szerint az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésébe⁶⁴ ütközően állami támogatásban részesülhet az *Amazon* egyéni adókedvezmények révén.⁶⁵ Végül rögzítésre, került, hogy Luxemburg jogellenesen nyújtott adókedvezményeket a vállalkozás részére.⁶⁶ „Az adókedvezmény lehetővé tette, hogy az Amazon nyereségének nagy részét bármilyen elfogadható indok nélkül az Amazon csoporthoz tartozó, Luxemburgban adózó társaságtól (Amazon EU) egy nem adóköteles vállalkozáshoz (Amazon Europe Holding Technologies) irányítsák át. Az azonos vállalatcsoporton belüli vállalkozások közti ügyletek során az árakat a gazdasági valóságot tükröző módon kell megállapítani. Ez azt jelenti, hogy az azonos csoporthoz tartozó két vállalkozás közötti kifizetéseknek összhangban kell lenniük a független vállalkozások között, kereskedelmi feltételek mellett megvalósuló megállapodásokkal (ez az ún. „szokásos piaci ár elve”).”⁶⁷ Ennek hatására a vállalkozásnak lehetősége volt arra, hogy uniós nyereségének mintegy háromnegyede után ne kelljen adóznia, miközben egy nemzeti vállalkozásnak négyszer annyit kellett volna fizetni. Mindennek következtében szelektív gazdasági előnyben részesült.⁶⁸ Az Európai Unió Bírósága (a Törvényszék) a Bizottság döntését hatályon kívül helyezte, és rögzítette, hogy nem valósult meg jogellenes állami támogatás.⁶⁹ Ezen álláspont annyiban tekinthető a verseny szempontjából sajnálatosnak, hogy egy már amúgy is erőfölényben lévő vállalkozásnak jogszerűen nyújthattak ekkora összegű adókedvezményt, tovább növelve ezzel az amúgy is erős pozícióját. A döntés ellen fellebbezést nyújtottak be, így az ítélet még nem jogerős.

⁶¹ European Commission, 2020.

⁶² Uo.

⁶³ European Commission, 2022b.

⁶⁴ EUMSZ 107. cikk (1) bek.: „Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”

⁶⁵ European Commission, 2014.

⁶⁶ A Bizottság 2018/859 sz. határozata.

⁶⁷ Európai Bizottság, 2017. 6. pont.

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ T-816/17. sz. ügy.

A tiltott állami támogatások, különösen az adószabályozás kapcsán érdemes megemlíteni itt még az *Apple ügyét*⁷⁰ is, amely döntésben szintén nem született elmarasztalás. A Törvényszék szerint az ír adóhatóság által nyújtott adókedvezmény nem volt jogellenes, így az nem minősült a belső piaccal összeegyeztethetetlennek sem. A döntés azonban még itt sem jogerős, mivel a másodfokú eljárás még nem ért véget. Az ítélet - azon kívül, hogy ismételten egy erőfölényes vállalkozás részesülhetett támogatásban -, azért is aggályos Erdős szerint, mert az adójogi megállapodások sem lehetnek diszkriminatívak és szelektívek, ami pedig szerinte jelen esetben megvalósult.⁷¹

A jelenleg zajló két eljárásban a kérdés eldőlni látszik, mivel a *Fiat ügyben*⁷² jogerős ítélet született. Ebben a jogesetben a Törvényszék a Bizottság számára elsőfokon engedte, hogy a szokásos piaci ár elvét szabadon határozza meg, mely során az OECD irányelveket is figyelembe vette ugyanúgy, mint a korábban említett *Amazon* és *Apple ügyekben*, viszont a Bíróság másodfokon elutasította a meghatározás módszerét, így várhatóan több bizottsági határozatra is megsemmisítés vár.⁷³ A jogerős ítéletben rögzítésre került, hogy az adóintézkedések elemzése során a szelektív előny vizsgálatok a Bizottságnak „először is azonosítania kell a referenciarendszert, vagyis az érintett tagállamban alkalmazandó »normák« adószabályozást, másodsor pedig bizonyítania kell, hogy a szóban forgó adóintézkedés eltér-e a referenciarendszertől, mivel különbséget tesz az ez utóbbi rendszer által kitűzött célra tekintettel összehasonlítható ténybeli és jogi helyzetben lévő gazdasági szereplők között”⁷⁴, „anélkül azonban, hogy ez a szóban forgó rendszer jellegére vagy felépítésére tekintettel igazolást nyerje.”⁷⁵ Ennek alapján kell meghatározni az adott tagállamban alkalmazandó általános szabályozást vagy referenciarendszert. Erre tekintettel pedig kizárólag a nemzeti jogot lehet figyelembe venni, hogy az szelektív jellegű-e vagy sem,⁷⁶ ezt pedig a Bizottság elmulasztotta.⁷⁷ Minderre tekintettel valószínűleg a feltételes adómegállapítások jogintézménye még sokáig megmarad az EU-ban.

Reményre adhat okot az, hogy ha egyszer a Bizottságnak sikerül megfelelően meghatározni ezt a referenciarendszert úgy, hogy annak kritériumait a Bíróság is jóváhagyja, akkor több sikeres marasztalásra lehet majd számítani. Mindemellett várhatóan a jövőben az uniós versenyhatóság az EUMSZ 107. cikke alapján inkább fogja vizsgálni pl. az adott tagállam (transzferár) rendszerét, vagy hogy miként érvényesül a szokásos piaci ár elve, mintsem az egyéni támogatásokat.⁷⁸

A fentiek ismeretében az *Amazon* versenyjogba ütköző tevékenysége azért is lehet igen káros - nem csak a vállalkozások, de az egész gazdaság, és így az összes ember számára - mivel azzal, hogy a beszállítókat magához köti, olyan helyzetet tud teremteni, ami által azok teljesen kiszolgáltatottá válnak. Ha esetleg mégis megtagadnák a partneri viszonyt, úgy azzal a saját vesztüket okozhatnák, figyelemmel arra, hogy más eladási lehetőség (platform) hiányában nem tudják eljuttatni terméküket széles tömegekhez, azaz a vásárlókhoz. Ennek

⁷⁰ T-778/16. és T-892/16. sz. egyesített ügyek.

⁷¹ Erdős, 2020. 60. o.

⁷² C-885/19. P. és C-898/19. P. sz. egyesített ügyek.

⁷³ Ld. Finley, 2022.

⁷⁴ C-885/19. P. és C-898/19. P. sz. egyesített ügyek 68. pont.

⁷⁵ Az Európai Unió Bírósága, 2022.

⁷⁶ C-885/19. P. és C-898/19. P. sz. egyesített ügyek 93-94. és 95-96. pontok.

⁷⁷ Uo. 123.

⁷⁸ Klethi et al., 2022. 18. o.

következtében viszont kénytelenek szerződni, és a rájuk kényszerített nyomott díjazásokat elfogadni. Ha ezen összeg kevés, akkor nincs más választásuk, mintsem, hogy a saját beszállítóiknak, és alkalmazottaknak való kifizetéseket csökkentsék, ami automatikusan generálja az elbocsátásokat, ami által a fogyasztás szűkülhet, tovább növelve az igényt a költségek csökkentésére. Ezt még ronthatja, ha a pénzügyi gondok megoldására különböző kölcsön vagy hitelek következtében adósságcspadába kerülnek. Ez szélsőséges esetben odavezethet, hogy némelyek az életük feladása mellett döntenek. Mindez pedig teljes mértékben összeegyeztethetetlen a szabadság gondolatával, valamint azzal, hogy minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, ami sérthetetlen.

VI. KONKLÚZIÓ

A fent említett tech vállalkozások magatartásai jól példázzák azt, hogy a túlzott piaci erő birtokában, miként terjesztik ki az ilyen cégek hatalmukat, illetve tudnak azzal visszaélni. A probléma azonban gyakran túlmutat a versenyjog keretein, és a szabályozásnak más jogterületen is meg kell jelennie. Mint ahogy az 1940-es években kialakult antitröszt mozgalom célja is az volt, hogy a nagyvállalatokat megtörjék, és gyengítsék a hatalmukat,⁷⁹ manapság is hasonló elszántság szükséges a nagy tech cégekkel szemben. Ez a szándék egyre erősebb, hiszen látni az elégedetlenséget, és azt, hogy az emberek, mind hétköznapi, mind politikai szinten foglalkoznak a kérdéssel.

Több módszer felmerült annak érdekében, hogy tisztességesebb szabályozás alakuljon ki, így pl. az alkalmazási tesztek, illetve a versenyszabályok módosításának szüksége, erőteljesebb versenyhatósági fellépés, így akár a vállalkozások feldarabolásának kilátásba helyezése is. A probléma, hogy a versenyügyeknek sokszor nincs megfelelő elrettentő erejük.⁸⁰

Optimizmusra adhat okot, hogy az EU a digitális gazdaság szabályozásában az élen kíván járni, így modellalkotónak is minősül.⁸¹ Az adatstratégiája keretében meghozta pl. *az adatkormányzási rendeletét*⁸², illetve további uniós szintű előrelépést jelent, hogy megalkották a *digitális piacokról szóló jogszabályt*⁸³ (továbbiakban: DGM rendelet), amely 2023. május 02. napján fog hatályba lépni,⁸⁴ és kifejezetten a nagy tech cégeket kívánja szabályozni. A DMA rendelet pl. rendelkezéseket tartalmaz az adatfelhasználásra, illetve az egyes keresőmotorokra, illetve szoftveralkalmazásokra vonatkozóan.⁸⁵ A jogszabály „a piac megtámadhatóságát a felhasználók és az üzletfelek alternatív választási lehetőségeinek és autonómiájának szélesítésével kívánja elérni.”⁸⁶ Mindemellett olyannak tekinthető, amely a tisztességes piaci versenyt biztosítja, mivel fellép az üzletfelek és a felhasználók

⁷⁹ Tepper, Hearn, 2019. 71. o.

⁸⁰ Tóth, 2021b. 37. o.

⁸¹ Uo. 30. o.

⁸² 2022/868 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

⁸³ 2022/1925 európai parlamenti és tanácsi rendelet.

⁸⁴ Uo. 56. cikk.

⁸⁵ Ld. uo. 5. és 6. cikk.

⁸⁶ Tóth, 2021a. 47. o.

kizsákmányolásával szemben, (amely a a relatív erőfölényből fakad), továbbá biztosítani kívánja az egyenlő kereskedelmi feltételeket.⁸⁷

Az esetlegesen a versenyhatóságoknál jelenlévő *poszt chicagó iskola* szemléletet kevésbé szigorúan kellene alkalmazni az összefonódások engedélyezésénél, melynek fő képviselőjének tekintett Bork szerint a versenypolitikának elsősorban a fogyasztói jólétet kell szolgálnia.⁸⁸ Ezen a mélyebb közgazdasági megközelítés sem segít. Ugyanis egy fúzió elbírálásánál az, hogy a fogyasztók olcsóbban juthatnak hozzá majd valamelyik termékhez, nem feltétlenül szolgáltat mindíg alapot a pozitív elbírálásra, hiszen annak a gazdaságra (és a társadalomra) gyakorolt negatív hatásai mélyebbek lehetnek. Ez az eset forog fenn pl. ha a tranzakció által létrejött nagyvállalat olcsóbban értékesít ugyan a fogyasztóknak, de mivel egyeduralgó a piacon, így a többi beszállítót is magától teszi függővé, aminek következtében az utóbbiak teljesen kiszolgáltatottakká válhatnak. Kénytelenek számukra hátrányos feltételeket elfogadni, mint akár a túlzottan alacsony megbízási/vállalkozási díjakat, hiszen nem tudnak mással szerződni. Mindez viszont magától értetődően generálja azt, hogy a vállalatok csökkentsék az alkalmazottak bérét is.

Ezen kívül az olyan versenyhatósági jóváhagyások, amikor arra hivatkoznak, hogy az állítólagos méretgazdaságosságból fakadó hatékonysági előnyökkel alacsonyabb árakat tudnak biztosítani a fogyasztóknak, azért is okoznak problémát, mert a folyamatok egy kézben összpontosulása révén létrejövő megtakarításokból a fogyasztók csak korlátozott ideig tudnak részesülni, mivel sokszor az figyelhető meg, hogy nem javul érdemben a hatékonyság, és nincs nyilvánvaló összefüggés a hatékony eszközhasználat és az összefonódás között.⁸⁹ Továbbá növeli a problémát az is, ha az összefonódásokat túl könnyen hagyják jóvá, hiszen ha kisebb létszámú vállalkozás tevékenykedik a piacon, akkor egyrészt kevesebb potenciális rivális nélkül a verseny maga is csökken, ezen kívül nagyobb lehet a kísértés arra, hogy a vállalkozások összejártsanak. Kwoka tanulmánya alapján az állapítható meg, hogy ott, ahol a fúzió következtében hatra, vagy annál kevesebbre csökkent a versenytársak száma, 95%-ban áremelkedés történt.⁹⁰ Az pedig már más kérdés, ha az összefonódásban résztvevő vállalkozások még a koncentráció előtt árat emelnek azért, hogy a tranzakciót követően már ne kelljen, elkerülve így a hatóságok figyelmét.

Mindezek alapján látható, hogy a túlzottan közgazdasági hozzáállás technokráciát eredményez, ahol kizárólag a gazdasági szakemberek véleménye a meghatározó, ami viszont versenyjogi szempontból nem feltétlenül jár a megfelelő döntéssel.

A nagy technológiai vállalkozások – hasonlóan *Rockefeller* vállalati birodalmához – minél nagyobb területen kívánják a tevékenységüket gyakorolni, és ezzel a hatalmukat növelni. Ez a fajta terjeszkedés nem csak horizontális szinten jelent problémát, amikor a versenytársakat vásárolják fel, hanem a vertikálisan integrált vállalkozások esetében is veszélyes lehet, amikor pl. egy kézbe kerül a kitermelés, a raktározás, a szállítás. Tekintettel erre a versenyhatóságoknak nagyobb szigorral kellene fellépniük, és megtiltani egy bizonyos nagyságot elért vállalkozásnak a további terjeszkedését. Így történt a *Microsoft* esetében is: a jogi eljárásban ugyan nem marasztalták el a vállalkozást, de mégis megfelelő nyomást tudtak gyakorolni rá abban, hogy más versenytársak számára is hozzáférhetővé tegye a

⁸⁷ Uo. 49. o.

⁸⁸ Wu, 2018. 103. o.

⁸⁹ Ld. Blonigen and Pierce, 2016.

⁹⁰ Kwoka, 2017. 13. o.

szolgáltatását. Éppen ezért mindenféleképpen érdemes volna, ha az egyes bejelentett fúziók nagyobb publicitásban részesülhetnének, és biztosítva lenne, hogy az emberek véleményét is kikérjék, akár kérdőíves felmérések útján. Mindezzel meg lehetne akadályozni az olyan esetek előfordulását, mikor a versenyhatóságok nem rendelkeznek megfelelő rálátással az adott piacra, hasonlóan ahhoz, amikor pl. a *Facebook* számára engedélyezték az *Instagram* felvásárlását úgy gondolva, hogy egymásnak nem versenytársai.

Megfigyelhető, hogy a versenyhatóságok ritkán hoznak olyan döntést, hogy megtiltanak egy tranzakciót. Ez uniós szinten különösen jellemző. „Az elmúlt 10 évben a Bizottság több mint 3.000 összefonódást hagyott jóvá, 90%-ukat feltétel nélkül. Összehasonlításképpen, ugyanebben az időszakban a Bizottság mindössze tíz összefonódást tiltott meg, ebből hármat 2019-ben.”⁹¹ Jó volna megakadályozni az olyan összefonódásokat, ahol pl. az adott piaci részesedés több, mint 10 %-át szereznék meg. Vagy mindezt kiegészíteni nagyobb adózási követelményekkel, amennyiben az adott vállalkozás több piaci részesedéssel rendelkezik a piac bizonyos százalékos mértékénél.⁹² Lehetne a kapcsolódó piacokon való részesedésszerzés lehetőségét is korlátozni. Ezzel megakadályozhatóvá válna, hogy túl nagyokká váljanak a vállalatok a gazdaságra nézve. Több üzletág leválasztást kellene megvalósítani, akár akkor is, ha az adott nagyvállalat más piacra kíván belépni. Érdemes volna még olyan jogszabályokat elfogadni, amely ezeknek a nagyvállalatoknak a megtörésére szolgál, így pl. tiltani a célzott hirdetéseket,⁹³ vagy hogy ugyanazon a platformon tevékenykedjenek, így pl. hogy a platformot üzemeltető maga is részt vehessen rajta, mint piaci szereplő,⁹⁴ mint az *Amazon*, vagy hogy többféle gazdasági tevékenységet is folytassanak.

Tilthatóvá válhatnának az adatvédelemi aggályokat felvető, vagy adatvédelemhez kapcsolódó összefonódások, mint pl. volt a *Facebook/Whatsapp* felvásárlás esetében. Az adatokkal való fizetés problémája esetében szükséges lenne a túlzott mértékű hirdetésnek való kitettséget is szabályozni, figyelemmel arra, hogy „a tartalom és a reklám egészséges arányának felbomlása termékminőség-romláshoz vezet, amely csak torzult versenyben nem eredményezi a platform látogatóinak lemorzsolódását, miként ezt az online figyelem piacok példája mutatja.”⁹⁵ Sokszor az adatokkal fizetnek az ingyenességért, viszont a felhasználók nincsenek tisztában az adataik értékével, illetve alternatíva hiányában kénytelenek mindehhez hozzájárulni. Van olyan elképzelés is, hogy az egész ingyenes üzleti modellt el kellene vetni. Az adattal való fizetés viszont az ár-érték arány érzékelhetőségét teszi szükségessé. Mindez hasonló fegyvelmezést igényelne, mint a médiapiacokon jelenlévő reklámok és tartalmak arányát rögzítő szabályok esetében. Ezen kívül a tisztességes jogi környezetet segítené elő az is, ha a felhasználók tájékoztatást kapnának arról, hogy milyen mértékű hirdetést kötelező elfogadniuk, és mennyi adatot kell átadniuk a szolgáltatásért cserébe.⁹⁶

Érdemes volna kielégítő megoldást találni a tech cégek adózási problematikájára is, hiszen adóoptimalizálás révén a közteherviseléshez nem járulnak hozzá, vagy nem olyan

⁹¹ Európai Bizottság, 2019. 16. o.

⁹² Teachout, 2020. 216. o.

⁹³ Uo. 216. o.

⁹⁴ Uo. 61. o.

⁹⁵ Tóth, 2021d. 104. o.

⁹⁶ Uo. 120-121. o.

mértékben, mint amilyen szinten kellene, mivel ténylegesen nincsenek jelen az adott országban, ahonnan megszerzik az adatokat és ahonnan a nyereségük származik. A társasági adót érintő kérdések elsődlegesen tagállami hatáskörbe tartoznak, így az EU csak a szubszidiaritás elve alapján tud beavatkozni a tagállamok adópolitikájába. Így kérdés, hogy önálló adózásra van-e szükség, vagy adóharmonizációra, esetleg egységes uniós adózási formára.⁹⁷ Erdős véleménye szerint uniós szinten a legjobb megoldás az jelentené a nagy tech cégek adózására, ha létrejönne az egységes digitális adó, ami mellett viszont pro és kontra érvek egyaránt felhozhatók.⁹⁸

Szóba kerülhet az is, hogy alternatívaként állami támogatással új piaci szereplőket támogassanak vagy hozzanak létre. Ilyen lehet a helyi vállalkozások előnyben részesítése, vagy a kis piaci szereplők meghatározóbb jelenlétének elősegítése, hogy akár együttesen hozzanak létre valami újat.

Az emberi méltósághoz hozzá tartozik a szabad választás lehetősége is. Ha nincs lehetőség választani, mert túl koncentrálttá válnak a piacok, úgy maga a fogyasztói jólét is veszélybe kerülhet. Annak érdekében, hogy a disztópia elkerülhetővé váljon, mindenféleképpen a jogalkotónak, és a jogalkalmazónak is cselekednie kell. Enélkül az emberi méltóság, és az abból fakadó alapvető jogok értelme is kiüresedik, és jelentése egyenlő lesz magával a fogyasztóval.

A versenyjog azonban a problémát egyedül nem tudja megoldani, és sokszor a bírságok sem rendelkeznek megfelelő visszatartó erővel, mint ahogy látható pl. a *Google* esetében is, amivel szemben már többször szabott ki pénzbüntetést a Bizottság, de úgy tűnik, hogy a vállalat teljes mértékben ignorálja, és tovább folytatja a jogellenes működését. Ezen kívül egyéb területeken is további szabályozások szükségesek. A kétes adatgyűjtések és azok felhasználása, továbbá a dezinformálás miatt veszélybe kerülnek a demokratikus jogok és értékek. Az egyes platformokon megjelenő híreknek/hirdetéseknél az algoritmusokkal való manipulálása során sérülhet az embereknek az a joga, hogy a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges megfelelő tájékoztatáshoz hozzáférjenek. A politikusok, illetve a pártok is a hirdetéseiket és üzeneteiket gyakran az interneten, illetve a közösségi oldalakon keresztül próbálják eljuttatni a szavazókhöz. Ezen platformok tulajdonosai/üzemeltetői jelenleg pedig egyszerűen dönthetnek arról, hogy milyen tartalmakat, illetve felhasználókat ellehetetlenítenek, vagy éppen részesítenek előnyben. Mindezzel befolyásolni lehet szuverén országok választásait, és elősegíteni az érdekeiknek megfelelő döntéseket. Megfelelő szabályozás nélkül semmi sem garantálja, hogy mindez ne történhessen meg.

Érdemi indokolás nélkül, vagy ellenőrizhetetlen okfejtéssel, gyors és valódi jogorvoslati lehetőség nélkül bármikor előfordulhat, hogy közszereplőknek, vagy egyéb vállalkozásoknak és magánembereknek a hozzáférését korlátozzák, vagy hogy visszautasítják az oldal felhasználója által megrendelt hirdetéseket. Az ellenvélemény el nem tűrése a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alkotmányos jogot teszi üressé. Ennek kapcsán az államoknak is szükséges beavatkozni, és eleget tenni azon kötelezettségüknek,

⁹⁷ Erdős, 2020. 57. o.

⁹⁸ Ld. uo. 65-66. o.

hogyan a szabad tájékoztatás feltételei megvalósuljanak.⁹⁹ Itt külön érdemes megemlíteni a német szövetségi legfelsőbb bíróságnak azon döntését, mely alapján a *Facebook* ÁSZF rendelkezéseit érvénytelennek nyilvánította, és rögzítette, hogy a letiltásról és a kizárásról indokolással ellátott módon értesíteni kell az érintett személyt, illetve biztosítani kell a megfelelő jogorvoslatot.¹⁰⁰ Mindez egy reménysugár arra, hogy a vállalkozás eddigi gyakorlatát a jövőben próbálja meg mindinkább összehangolni.

A fentiekben kifejtett problémákra figyelemmel érdemes volna korlátozni a felhasználókról való adatgyűjtését, és így azt, hogy a platformok erőltetett megjelenítésű személyre szabott hirdetések nyújtsanak. Az ezeket szabályozó, és ellenőrizhetetlen algoritmusok ennek következtében megszűnnének, illetve többé nem volna rájuk szükség. Ezáltal az emberek manipulálásának az esélye is nagymértékben visszaszorulna.

Végezetül a társadalmi kezdeményezések is hasznosnak mutatkozhatnak, így pl. a bojkottra felhívás, illetve a megfelelő nyilvánosság biztosítása. Amennyiben az emberek megtagadják ezen nagy tech cégek szolgáltatásait, illetve alkalmazásait, úgy az is arra tudná kényszeríteni őket, hogy változtassanak a gyakorlatukon.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA (2022): A Bíróság ítélete a C-885/19. P. és a C-898/19. P. sz. egyesített ügyekben Fiat Chrysler Finance Europekontra Bizottság és Írország kontra Bizottság Luxembourg. 178/22. sz. sajtóközlemény. Letöltés helye: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-11/cp220178hu.pdf> (Letöltve: 2023.01.24.)
- BLONIGEN, BRUCE A. – PIERCE, JUSTIN R. (2016): Evidence for the Effects of Mergers on Market Power and Efficiency. Finance and Economics Discussion Series 2016-082. 2016.10. Letöltés helye: <https://www.federalreserve.gov/econresdata/feds/2016/files/2016082pap.pdf> (Letöltve: 2022.10.20.)
- BUSVINE, DOUGLAS (2021): Top German court strikes down Facebook rules on hate speech. Reuters. Letöltés helye: <https://www.reuters.com/technology/top-german-court-strikes-down-facebook-rules-hate-speech-2021-07-29/> (Letöltve: 2022.10.20.)
- COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION (2021): Press Release. Letöltés helye: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2021-06/cp210103en.pdf> (Letöltve: 2022.10.20.)
- COX, KATE (2019): Facebook plans launch of its own “Supreme Court” for handling takedown appeals. Letöltés helye: <https://arstechnica.com/tech-policy/2019/09/facebook-plans-launch-of-its-own-supreme-court-for-handling-takedown-appeals/> (Letöltve: 2022.10.20.)
- DUNHAM, WILL (2021): A Facebook megfigyelte a felhasználókat? Jogászvilág. Letöltés helye: https://jogaszvilag.hu/napi/a-facebook-megfigyelte-a-felhasznalokat/?utm_medium=email&utm_source=WKHU_NSL_Jogaszvilag_202112

⁹⁹ Pl. Magyarország Alaptörvénye IX. cikk (2) bek. szerint „Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

¹⁰⁰ Ld. Busvine, 2021.

- &utm_campaign=WKHU_NSL_Jogaszvilag_202112&utm_source_system=Eloqua&utm_econtactid=CWOLT000008240663 (Letöltve: 2022.10.20.)
- ERDŐS ÉVA (2020): A digitális gazdaságra ható adójogi környezet adóharmonizációjának eszközei az Európai Unióban és a nemzetközi adójogban, Miskolci Jogi Szemle, 2020. 15. évf. 3. különszám. Letöltés helye: https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13824/8_erd%C5%91s%C3%A9va_t%C3%B6rdelt.pdf (Letöltve: 2023.01.20.)
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2014): 2014. évi jelentés a versenypolitikáról. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2014/part1_hu.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2017): 2017. évi jelentés a versenypolitikáról. Letöltés helye: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0482&from=EN> (Letöltve: 2023.01.20.)
- EURÓPAI BIZOTTSÁG (2019): 2019. évi jelentés a versenypolitikáról. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2019/part1_hu.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- EUROPEAN COMMISSION, (2012): Joaquin Almunia Vice President of the European Commission responsible for Competition Policy Presenting the Competition Policy Work Programme for 2013/14 ECON, European Parliament/Brussels 8 October 2012. Press Corner. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_12_701 (2022.10.20.)
- EUROPEAN COMMISSION (2014): State aid: Commission investigates transfer pricing arrangements on corporate taxation of Amazon in Luxembourg. Press Corner. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_1105 (Letöltve: 2023.01.20.)
- EUROPEAN COMMISSION (2019): Antitrust: Commission opens investigation into possible anti-competitive conduct of Amazon. Press Release. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_4291 (Letöltve: 2022.10.20.)
- EUROPEAN COMMISSION (2020): Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Amazon for the use of non-public independent seller data and opens second investigation into its e-commerce business practices. Press Release. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2077 (Letöltve: 2022.10.20.)
- EUROPEAN COMMISSION (2022a): Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Meta over abusive practices benefiting Facebook Marketplace. Press Release. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7728 (Letöltve: 2023.01.20.)
- EUROPEAN COMMISSION (2022b): Remarks by Executive Vice-President Vestager on the decision to make binding commitments offered by Amazon. Press Corner. Letöltés helye:

- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_22_7850
(2023.01.20.)
- FINLEY, RYAN (2022): The Fiat State Aid Judgement: Clarity or More Confusion?, Tax Notes INT'L. Elérhető: <https://www.taxnotes.com/tax-notes-international/competition-and-state-aid/flat-state-aid-judgment-clarity-or-more-confusion/2022/12/05/7ff8k> (Letöltve: 2023.01.24.)
- ISAAC, MIKE (2021): Facebook Oversight Board Upholds Social Network's Ban of Trump. The New York Times. Letöltés helye: <https://www.nytimes.com/2021/05/05/technology/facebook-trump-ban-upheld.html> (Letöltve: 2022.10.20.)
- KLETHI, P. – ADRIAANSEN, P. (2022): The Fiat EU state aid case: swansong or phoenix reborn?, Taxjournal. Elérhető: <https://www.taxjournal.com/articles/the-fiat-eu-state-aid-case-swansong-or-phoenix-reborn-> (Letöltve: 2023.01.24.)
- KWOKE, JOSEPH (2017): U.S. Antitrust and Competition Policy Amid the New Merger Wave. Letöltés helye: <https://equitablegrowth.org/wp-content/uploads/2017/07/072717-kwoka-antitrust-report.pdf> (Letöltve: 2022.10.20.)
- LAPOWSKY, ISSIE (2018): Here's What Facebook Won't Let You Post. Wired. Letöltés helye: <https://www.wired.com/story/heres-what-facebook-wont-let-you-post/> (Letöltve: 2022.10.20.)
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2021): Letöltés helye: <https://kormany.hu/hirek/varga-judit-mindnyajan-kikapcsolhatova-valunk> (Letöltve: 2022.10.20.)
- TEACHOUT, ZEPHYR (2020): Break 'em up. New York: All Points Books.
- TEPPER, J. – HEARN, D. (2019): The Myth of Capitalism. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- TÓTH ANDRÁS (2021a): A technológiai óriások piaci megregulálásának versenyjogi mozgatói és aspektusai különös tekintettel a Digital Markets Act javaslatra, Versenytükör, 2021/1. 17. évf. 1. szám. Letöltés helye: file:///C:/Users/user/Downloads/Versenytukor_2021_13_037.pdf (Letöltve: 2023.01.20.)
- TÓTH ANDRÁS (2021b): Az Európai Unió (szabályozási) útja a szuverenitás felé az adatalapú gazdaságban, Európai Tükör, 2021. 24. évf. 2. szám. Letöltés helye: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/eumirror/article/view/5205/4789> (Letöltve: 2023.01.20.) DOI: 10.32559/et.2021.2.2
- TÓTH ANDRÁS (2021c): Médiaszabályozási indikációk az online figyelempiacok kudarcainak kiküszöböléséhez, In Medias Res, 2021/2. szám. Letöltés helye: <https://media-tudomany.hu/2021/12/21/mediaszabalyozasi-indikaciok-az-online-figyelempiacok-kudarcainak-kikuszobolesehez/> (Letöltve: 2023.01.20.)
- TÓTH ANDRÁS (2021d): A tisztességes adatkereskedelmet biztosító szabályozás szükségességéről, Állam- és Jogtudomány, 2021/3 szám. Letöltés helye: https://jog.tk.hu/uploads/files/2021-03-tanulmany_Toht.pdf (Letöltve: 2023.01.20.)
- STOLLER, MATT (2019): Goliath. New York: Simon & Shuster Paperbacks.
- WU, TIM (2018): The Course of Bigness Antitrust in the New Gilded Age. New York: Colombia Global Reports.

Jogforrások

- A Bizottság 2018/859 sz. határozata a Luxemburg által az Amazon javára végrehajtott SA.38944. (2014/C, korábbi 2014/NN.) számú állami támogatásról.
- A Bizottság 2019. március 20-i határozatának összefoglalója az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárásról (Ügyszám: AT.40411 — Google Search (AdSense), HL C 369/6, 2020.11.3. (11) bek.
- A Bizottság határozatának összefoglalója (2008. március 11.) egy vállalati összefonódásnak a közös piaccal és az EGT-megállapodás működésével összeegyeztethetőnek nyilvánításáról (COMP/M.4731 - Google/DoubleClick ügy), HL C 184/10, 2008.7.22.
- A Bizottság határozatának összefoglalója (2017. május 4.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikk e szerinti eljárásról (Ügyszám: AT.40153 – elektronikus könyvekre vonatkozó MFN-záradékok és kapcsolódó kérdések ügy), HL C 264/7, 2017.8.11., (8) bek.
- A Bizottság határozatának összefoglalója (2017. június 27.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárással kapcsolatban (Ügyszám AT.39740 – Google Search (Shopping)), HL C 9/11, 2018.01.12., (12) bek.
- A Bizottság határozatának összefoglalója (2018. július 18.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 102. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárással kapcsolatban (Ügyszám: AT.40099 – Google Android), HL C 402/19, 2019.11.28., (10) bek.
- AT.39740. sz. ügy Google Search (Shopping). Commission Decision of 27.6.2017 relating to proceedings under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 54 of the Agreement on the European Economic Area, (754) bek.
Letöltés helye:
https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39740/39740_14996_3.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022. május 30-i 2022/868 rendelete (2022. május 30.) az európai adatkormányzásról és az (EU) 2018/1724 rendelet módosításáról (adatkormányzási rendelet).
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022. szeptember 14-i 2022/1925 rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a versengő és tisztességes piacokról, valamint az (EU) 2019/1937 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (digitális piacokról szóló jogszabály)
- AT.40099. sz. ügy Google Android. Commission Decision of 18.7.2018 relating to a proceeding under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union (the Treaty) and Article 54 of the EEA Agreement, (1480) bek. Letöltés helye:
https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40099/40099_9993_3.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- AT.40153. sz. ügy E-book MFNs and related matters. Commission Decision of 4.5.2017. relating to a proceeding under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) and Article 54 of the EEA Agreement, (177)-(197) bek.
Letöltés helye:

- https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40153/40153_4392_3.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- AT.40411. sz. ügy Google Search (AdSense). Commission Decision of 20.3.2019 relating to a proceeding under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union (the Treaty) and Article 54 of the EEA Agreement, (751) bek. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40411/40411_1619_11.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).
- Az Európai Unióról szóló Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata.
- C-52/09 sz. ügy Konkurrensverket kontra TeliaSonera Sverige AB (ECLI:EU:C:2011:83.) 108. pont.
- C885/19. P. és C898/19. P. sz. egyesített ügyek Fiat Chrysler Finance Europe kontra Bizottság [ECLI:EU:C:2022:859] 68., 93-94., 95-96. és 123. pont.
- COMP/C-3/37.792. sz. ügy az EK-Szerződés 82. cikke és az EGT-megállapodás 54. cikke szerinti eljárással kapcsolatban a Microsoft Corporationnal szemben, HL L 32/23, 2007.2.6.
- COMP/M.6281. sz. ügy Microsoft/Skype. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 341/2, 2011.11.22.
- COMP/M.6381. sz. ügy Google/Motorola Mobility. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 75/1, 2012.3.14.
- COMP/M.6474. sz. ügy GE/Microsoft/JV. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 52/1, 2012.2.22.
- COMP/M.7047. sz. ügy Microsoft/Nokia. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 44/1, 2014.2.15.
- M.7217. sz. ügy Facebook/WhatsApp. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 417/4, 2014.11.21.
- M.7813. sz. ügy Sanofi/Google/DMI JV. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 112/1, 2016.3.30.
- M.8124. sz. ügy. Microsoft/LinkedIn. Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article 6(2) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8124_1349_5.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- M.8228. sz. ügy Facebook/Whatsapp. Commission Decision of 17.5.2017 imposing fines under Article 14(1) of Council Regulation (EC) No. 139/2004 for the supply by an undertaking of incorrect or misleading information, (100) bek. Letöltés helye: https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8228_493_3.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- M.8994. sz. ügy Microsoft/GitHub. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 428/1, 2018.11.27.

- M.9660. sz. ügy Google/Fitbit. Commission Decision of 17.12.2020 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA agreement.
Letöltés helye:
https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases1/202120/m9660_3314_3.pdf
(Letöltve: 2022.10.20.)
- M.10001. sz. ügy Microsoft/Zenimax. Bejelentett összefonódás engedélyezése, HL C 219/5, 2021.6.9.
Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről.
Office of Fair Trading (2012). Anticipated acquisition by Facebook Inc of Instagram Inc, 29. pont. Letöltés helye:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/555de2e5ed915d7ae200003b/facebook_k.pdf (Letöltve: 2022.10.20.)
- United States v. Microsoft Corporation ügy, Civ. Act. No. 98-1232 (D. D.C. Apr. 3, 2000) (Conclusions of Law and Order).
- United States v. Microsoft Corporation ügy, Civ Act. No. 98-1232 (D. D.C. Nov. 5, 1999) (Findings of Fact).
- T-778/16. és T-892/16. sz. egyesített ügyek Írország és társai kontra Európai Bizottság [ECLI:EU:T:2020:338].
- T-816/17. sz. ügy Luxemburgi Nagyhercegség kontra Európai Bizottság [ECLI:EU:T:2021:252].
- Vj-85/2016/189 határozat, Facebook Ireland Ltd.